

Yedi Kızkardeş (Seven Sisters)

Yedi Kızkardeş (seven sisters) Yunan mitolojisinde Atlas'ın kızlarına verilen addır. Birbirlerine büyük bir tutku ile bağlı olan ve çeşitli misyonları olmakla birlikte edebiyat, müzik, tragedya, tarih, astronomi, komedy ve dans konularında insanlara esin veren 7 ilham perileridir. Ölümünün ardından Ülker ya da Süreyya adını verdiğimiz takımyıldızları halini almıştır.

Mitolojik bu öyküden hareketle, Seven Sisters İtalyan politikacı Enrico Mattei'nin 1970'lere kadar dünya petrol endüstrisini yönlendiren 7 büyük petrol firması için kullandığı bir tanımlamadır. Bu şirketler; Anglo-Persian Oil Company (sonra BP oldu), Gulf Oil (Chevron satın aldı), Royal Dutch Shell, Chevron, Exxon (sonradan Mobil ile birleşti), Texaco (2001 yılında Chevron tarafından satın alındı). Bu şirketlerden günümüzde hala yaşayanları ise BP, Chevron, Mobil ve Shell'dir.

Bu tanımın neden kullanıldığına gelirsek; 1940'lardan sonra bu büyük 7 şirket dünya petrol üretiminin % 83'ünden daha fazlasını sağlayan bir kartel oluşturmuşlardır. Birbirleriyle sürekli rekabet halinde oluyorlar ama söz konusu bunlardan başka bir şirketin yükselişi olduğunda birleşerek o şirketi baltalamışlardır. Bu şirketlere daha sonradan kurulan OPEC ülkeleri ile kısmen de olsa bir dur denebilmiştir.

Financial Times'in son yayınladığı rapora göre 2000'lerin kartelleri ise; Shell, Exxon Mobil, Chevron, BP gibi 4 büyük petrol devinin yanı sıra Total ve ENI'dir. Ancak bu şirketlerin arasına özellikle son yıllarda OECD üyesi olmayan ülkelerden China National Petroleum Co.(CNPC), Gazprom Russia, ConocoPhillips, Petrobras Brazil, Petronas Malaysia ve Saudi Aramco şirketleri de katılmıştır. Ancak son yıllarda büyük aşamalar kaydeden bu şirketler içindeki 4 büyük petrol devinin payı ve desteği net olarak bilinmemektedir.

Forbes Dergisi tarafından açıklanan ve dünyadaki en büyük 2.000 şirkete ait bilgilerin yer aldığı "Forbes 2.000 List" rakamlarına göre en önemli petrol üreticileri şirketlere ait bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Dünyanın En Büyük Şirketleri (2005) (milyar \$)

Sıra No	Kurum	Ülke	Satış	Kar	Varlıklar	Pazar Değeri
6	ExxonMobil	ABD	263.99	25.33	195.26	405.25
7	Shell	Hollanda	265.19	18.54	193.83	221.49
8	BP	İngiltere	285.06	15.73	191.11	231.88
18	Total	Fransa	131.64	8.84	98.69	151.13
20	Chevron	ABD	142.90	13.33	93.21	131.52
29	ConocoPhillips	ABD	118.72	8.13	92.86	76.54
30	ENI	İtalya	79.31	9.89	82.25	104.71
57	PetroChina	Çin	36.70	8.41	64.23	111.03
67	Gazprom	Rusya	28.88	5.84	90.29	69.90
88	Petrobras	Brezilyal	33.11	6.15	46.43	48.38

2005'den 2010'a geçen 5 yıllık süre zarfında 45-146 \$ gibi çok bir fiyat aralığında seyreden petrol fiyatlarına rağmen, Exxon Mobil geçen yılı 443 milyar \$ gelir ve 45 milyar kazanç ile kapatmıştır. 2007 yılından sonra dünyada artan sıvılaştırılmış doğal gaz talebini karşılamak için

20 milyar \$'lık yeni bir yatırımla Mobil firması 4 yeni gaz sıvılaştırma tesisi üretime almıştır. Planlamaya göre her tesis yılda 7,8 milyon ton sıvılaştırılmış doğal gaz üretecektir.

Avrupa'nın en büyük petrol üreticisi olan Shell, bu süre zarfında cesur sayılabilecek bir adım atarak Katar'da 18 milyar dolarlık yatırımla doğal gazı, temiz dizel yakıtı çeviren bir tesis gerçekleştirmiştir. 2010 yılında bu tesise yapılan yatırımlarla birlikte günde 160.000'den fazla otomobile yetecek çevreci yakıt üretiminin yapılması planlanmaktadır. Londra merkezli petrol devi BP son 5 yılı çok da şanslı geçirmiştir. 2008 yılından sonra tüm dünyada yaşanan küresel mali kriz petrol şirketleri açısından yatırım bakımından en çok BP şirketini etkilemiştir.

Mobil'den sonraki en büyük ABD'li petrol şirketi olan Chevron 2008 yılını % 28'lik kâr oranı ile kapatmıştır. Oldukça dalgalı seyreden petrol fiyatlarına rağmen, şirketin gelişmiş ve çok yönlü rafinerileri sayesinde kârlı bir dönem yaşanmıştır. Beş yıllık bu zaman diliminde Chevron'da üretim düşüklüğü yaşanmasına rağmen, 23 milyar \$ harcanarak dünyanın birçok yerinde rafineri inşasına devam edilmiştir. Fransız petrol devi Total ise, yatırımlarına ait borçlanmayı azaltmak için gelirinin bir kısmı ile uçucu petrol ürünlerinin fiyatlarını piyasalarda belirlemeye çalışmış ve böylece 2008 yılını 15,5 milyar \$ kâr ile kapatmıştır. Geçtiğimiz yıl Rusya'da doğalgaz üretimi ve Çin hükümeti ile birlikte Moğolistan'da petrol sondajları da şirketin kârlılığını arttırmıştır.

Bu 5 yıllık dönem ConocoPhillips şirketi açısından oldukça kötü bir dönem olarak geçmiştir. Bu dönemi şirketin CEO'su; petrole olan talebin azalmasına paralel olarak şirketin de aramalara ara verdiği şeklinde açıklamıştır. ENI, Gazprom, Petrobras ve China National Petroleum gibi şirketler de yeni anlaşmalar ve ortaklıklar gerçekleştirerek sondaj çalışmalarını ve yatırımlarını arttırdıkları bir dönem olmuştur.

Dünyanın En Büyük Şirketleri (2010) (milyar \$)

Sıra No	Kurum	Ülke	Satış	Kar	Varlıklar	Pazar Değeri
4(6)	ExxonMobil	ABD	275.56	19.28	233.32	308.77
9(7)	Shell	Hollanda	278.19	12.52	287.64	168.63
10(8)	BP	İngiltere	239.27	16.58	235.45	167.13
12(57)	PetroChina	Çin	157.22	16.80	174.95	333.84
16(67)	Gazprom	Rusya	115.25	24.33	234.77	132.58
18(88)	Petrobras	Brezilya	104.81	16.63	198.26	190.34
19(18)	Total	Fransa	160.68	12.10	183.29	131.80
20(20)	Chevron	ABD	159.29	10.48	164.62	146.23
31(30)	ENI	İtalya	121.01	6.27	163.52	82.22
39(29)	ConocoPhillips	ABD	136.02	4.86	152.59	72.72

Parantez içindeki rakamlar 2005 yılındaki sıralamasını göstermektedir.

2010 yılına kadar geçen bu 5 yıllık süre zarfında petrol devi yedi kızkardeş artık Üç Silahşörlerin tehdidi altındadır. Gazprom, China National Petroleum Co. ve Petrobras'ın sınıf atlaması petrol sektöründe dengelerin bozulmasına ve kartların yeniden dağıtılmasına sebep olmaktadır. Uzun yıllar boyunca en verimli petrol sahalarını elinde tutan ve bir dönem dünya petrol üretiminin % 80'ini gerçekleştiren bu dev şirketler teknolojik altyapı, bilgi birikimi ve finansal kapasite konusunda büyük mesafe kateden bu üç şirketin oyunu küresel düzleme taşımaları ile 7 büyük kartel için tehlike çanları çalmaya başlamıştır. Yakın bir zamana kadar ulusal şirketler oyunu hep kendi sahasında kabullenir, kartellere geniş bir hareket sahası

bırakırdı. Güçlü bir dağıtım ağı ve geniş kaynaklara sahip olan karteller yerel şirketleri sıkıştırır ve hareket sahasını daraltırdı. Ancak bu tecrübeyi yaşayan bu 3 yeni petrol devi; zafere giden yolun dışarıya açılmaktan ve dağıtımda yaygınlaşmaktan geçtiğini anlamışlar ve oyunu artık kuralına göre oynamaya başlamışlardır.

Özellikle son yıllarda büyük petrol şirketlerinin yaşadıkları sorunlar da, bu şirketlerin önemini ve sektör içindeki konumlarının sorgulanmasına neden olmaktadır. 2010 yılının son aylarında açıklanan Wikileaks belgelerine göre Shell şirketin faaliyette bulunduğu Nijerya'da devletin her kurumunda bir gizli temsilcisinin bulunduğu ve şirketin hükümetin atacağı adımları önceden haber alarak, bu bilgileri ABD gizli servisleriyle paylaştığı iddia edilmektedir. Ayrıca yine geçtiğimiz yıl Meksika Körfezi'ndeki derin deniz kuyusundan fişkıran petrolü önleme çalışmalarında kayda değer bir başarı elde edemeyen petrol devi BP'nin hisse senetleri dip yaptığı hatta şirketin iflas edebileceği söylentilerinin çıkmasına neden olduğu bilinmektedir.

Yüzyıla yaklaşan bir süredir uluslararası petrol sanayini kuran, şirket evlilikleri, satın almalar ve birleşmelerle geliştiren ve bugünlere getiren bu yedi kızkardeşin elde ettiği gelir birçok ülkenin gayrisafi milli hâsılasından fazla, sahip oldukları tankerlerin tonajı da birçok ülkenin deniz kuvvetlerinden büyüktür. Ulusal petrol şirketlerinin de giderek büyüyen Önümüzdeki dönemde petrole olan talebin artacağı, Çin ekonomisinin büyüme hızının yavaşlaması ve tüm dünyada yaşanan borç sarmalı gelecek günlerin petrol devleri açısından zor olacağını göstermektedir.

Nadir AVŞAROĞLU
Maden Müh.